

*Скорина Л. В.,**доктор філологічних наук,**доцент кафедри української літератури та компаративістики
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*

СЕМАНТИКА ХУДОЖНЬОГО ЧАСУ І ПРОСТОРУ У ЗБІРЦІ ДЗВІНКИ ТОРОХТУШКО «НАГІРНА ВУЛИЦЯ»

Анотація. Стаття присвячена дослідженню семантики художнього часу й простору у збірці Дзвінки Торохтушко «Нагірна вулиця». В аналізованих новелах із різним ступенем деталізації відображені три часові пласти – минуле, теперішнє, майбутнє. В автобіографічних творах актуалізуються дві моделі минулого: фабульне (близьке) минуле, що охоплює кінець 1970 рр., і віддалене минуле – 1940–1950 рр., презентоване через спогади старшого покоління. У творах цієї групи фігурують такі форми часу, як: календарний, історичний, сакральний. Точні часові координати окреслені лише в новелі «Збори до школи» (серпень 1979 р.), в інших творах хрономаркерами є вказівки на день тижня, місяць або пору року. Ключовим топосом новел є мала батьківщина письменниці – місто Кременець. У творах другої групи домінує умовний теперішній час, переплетений зі згадками про минуле (презентоване у формі ретроспекцій, за допомогою прийому уявної подорожі в часі). Визначальні форми часу: добовий, біографічний. Художній простір у цих новелах подвійний: події теперішнього географічно не локалізовані; у ретроспекціях ключовими топосами є Кременець, Тернопіль, принагідно згадані Львів, Київ, Одеса. Інші країни (Італія, Туреччина, Канада, Ангола, Індія, Польща) фігурують у розповідях персонажів-заробітчан. Традиційними у творах цієї групи є локуси вмираючого села, цвинтаря, знівченого саду. Третій темпоральний вимір у збірці «Нагірна вулиця» – майбутнє. Новели «Хрещення» й «Різдво» засвідчують появу в доробку письменниці нового жанрового різновиду – оповідання-антиутопії. В обох творах Дзвінка Торохтушко апелює до сакрального хронотопу, пов'язаного із двома ключовими новозавітними подіями. Майбутнє у вказаних творах також умовне, сконструйоване з елементів минулого (біблійна образність) і теперішнього. Художній простір новел специфічний: у першому творі події розгортаються в селі Борщівка, у другому – на Марсі. Проте і Борщівка, й умовні марсіанські колонії мають виразний український колорит.

Ключові слова: новела, художній час, минуле, теперішнє, майбутнє, антиутопія, художній простір, топос, локус.

Постановка проблеми. Дослідження художнього часу й простору як важливих форм буття «матерії» літературного твору – один із традиційних напрямів літературознавства. Упродовж XX – початку XXI ст. у цій царині плідно працювали М. Бахтін, Г. Башляр, М. Бланшо, М. Гей, А. Гуревич, Т. Денисова, А. Єсін, Д. Лихачов, Ю. Лотман, М. Кодак, Р. Козлов, Н. Копистянська, Ю. Кузнецов, В. Топоров, Б. Успенський, Ф. Федоров, О. Шупта-В'язовська та інші. Як зазначає Р. Козлов, «вивчення художнього часу та простору літературного

твору ведеться в кількох основних напрямках: психологічне та мистецтвознавче дослідження часово-просторових аспектів існування та впливу творів літератури; аналіз часово-просторової організації творів різних жанрів; вивчення хронотопу твору як виявлення філософсько-світоглядних позицій автора, нації, епохи; комплексний аналіз хронотопу як особливої багатопланової та багатофункціональної структури твору, як засобу чи прийому творення образів» [1, с. 61]. Важливість дослідження цього аспекту художньої образності зумовлена тим, що письменники у своїх творах розкривають «своє розуміння і відчуття Часу (індивідуального і суспільного, почасти загального в цю епоху, у цьому середовищі) і створюють своєрідний художній світ із художнім часом, простором і ритмом його плину. Звернувшись до цього художнього світу, людина має можливість додавати до свого конкретного життєвого, інтелектуального, емоційного досвіду ще пізнання Часу через мистецтво і пізнання кожного разу нового авторського художнього часопростору» [2, с. 223]. Вказані міркування підтверджують **актуальність** вибраної наукової проблеми.

Різножанрова творчість Дзвінки Торохтушко (поетичні збірки «Молитва», «ОсіньНю», соціально-психологічний роман «Масік», збірки малої прози «Питровна», «Родинне», «Фотограф»), на жаль, поки не здобулася на пильну увагу науковців. Літературознавча рецепція її доробку обмежується кількома рецензіями і статтями. Для прикладу, В. Перцева акцентувала увагу на дослідженні механізмів творення комічного в збірці «Питровна». На її думку, гумористичний ефект у творах Дзвінки Торохтушко «ґрунтується на поєднанні мовної гри, розмовності з яскравою конотацією «спрошення», жаргонізацією, індивідуальними авторськими неологізмами, у яких віддзеркалюється реальна мовна ситуація у сучасній Україні» [3, с. 222]. О. Пасічник досліджувала особливості візуалізації топосу Кременця, моделювання окремих локусів (гора Бона, Сичівка, Бонівка, Ліцейний провулок) у творах Галини Гордасевич і Дзвінки Торохтушко. За висновком дослідниці, обидві авторки цікавляться «проблематикою міського буття в суспільно-історичній, соціальній, культурологічній та екзистенційній площинах», «у їхніх творах знаходимо пейзажні та архітектурні просторові ознаки кременецького топосу» [4, с. 150]. Найновіша книжка Дзвінки Торохтушко «Нагірна вулиця» (2021) поки не здобулася на серйозну наукову рецепцію, це зумовлює певну **наукову новизну** цієї студії. **Мега статті** – дослідити семантику художнього часу й простору у збірці «Нагірна вулиця».

Виклад основного матеріалу. Аналізована книжка Дзвінки Торохтушко складається з 17 новел, у яких із різним ступенем деталізації відображені три часові пласти – минуле,

сьогодення, майбутнє. Така темпоральна формула відрізняє її від попередніх збірок, у яких домінував один часовий пласт – минуле чи теперішнє. До подій **минулого** письменниця повертається у новелах «Страсна субота», «Маковієва борода», «Білий кінь архистратига Михаїла», «Запечені зорі», «Капустелики», «Збори до школи». Ці твори розгортають тему дитинства, започатковану у збірках «Питровна» й «Родинне». Авторка розповідає про пригоди двох невгамовних подруг – Любки й Питровни, про ошадливу й схильну до сварок, але добру бабцю Сяньку, мудрого діда Михалка, матерів Любки й Питровни. Психологічно достовірно, яскраво змальовані у новелах другорядні й епізодичні персонажі: дід Фанасько, баба Верка, вуйко Йван, зоотехнік Мишко, хресна, баба Улита, Миколка, містечковий чоботар дядько Лейбо... Дзвінка Торохтушко не схильна ідеалізувати радянське минуле. У її художньому світі співіснують радість і біль, пригоди й випробування, світле й темне.

У творах цієї групи виявлені дві форми минулого часу: 1) фабульне (близьке) минуле, що охоплює кінець 1970 рр. Визначальна темпоральна форма – добовий час. Авторка описує побутові реалії: дівчатка рятують корову Клавдію («Страсна субота»), переживають, аби лелека не забрав до Ірину бабцю Сяньку («Маковієва борода»), ласують запеченими яблуками («Запечені зорі»), виходжують лоша, яке голова колгоспу наказав убити й закопати в лісозмузі («Білий кінь архистратига Михаїла»); 2) віддалене минуле (1940–1950-ті рр.), презентоване через спогади представників старшого покоління про операцію «Вісла», заслання до Сибіру, репресивну радянську систему.

Принагідно у новелах Дзвінки Торохтушко зринають деталі історичного часу – згадки про телепрограми («Вечірня казка», «Время», «Міжнародна панорама»), нагляд КДБ, суботник перед Великоднем, що дозволяють конкретизувати часові координати творів. Точне датування описаних подій маємо лише у новелі «Збори до школи» («серпень. Року Божого 1979. За старим, новим і совітським стилем», наприкінці – 1 вересня того ж року). В інших творах темпоральні координати обмежуються вказівкою на: 1) день тижня («Страсна субота», «Батьківська субота»); 2) місяць («Маковієва борода»); 3) пору року («Маковієва борода»). Також в аналізованих творах зафіксовані прикмети сакрального часу. Описані події часто прив'язуються до церковних свят: Великодня («Страсна субота»), Маковія («Маковієва борода»), Собору Архистратига Михаїла і всіх Небесних Сил безплотних («Білий кінь Архистратига Михаїла»), Покрови («Запечені зорі»).

Ключовим топосом у творах цієї групи є мала батьківщина письменниці. Улас Самчук опоетизував рідну Волинь, Валерій Шевчук – Житомир, Юрій Винничук – Львів, Сергій Жадан – Луганськ/Ворошиловград, Олександр Ірванець – Рівне, Артем Чех – Черкаси... Дзвінка Торохтушко у своїх новелах творить оригінальний «кременецький текст». Кременець для неї – «місце сили», «сакральне місто. Єрусалим на горах, шеол – в долині. Волинська Швейцарія і містечкове болото» [5]. У рецензії на збірку малої прози «Питровна» Ю. Камасв занотував: «Поприте, що місце дії в оповіді головна героїня називає не інакше, як «наші *бені», цілком упізнається Кременець, зокрема мальовнича околиця міста, район Сичівка. Авторка, здається, умисно не називає міста, щоб не потрапити на полицю до «літератури рідного краю» /.../ Кременець у книжці геть не туристичний, без попсових міфів, Бони і Словацького, а навпаки, навіть

надто реальний, трохи чорнушний, із усіма тогочасними соціальними болячками – бідністю, дефіцитами, питущими чоловіками /.../ Подекуди впізнаються окремі реальні люди (ну хто ж із кременчан не танцював тоді на дискотеці медляка під «Осінь» Шніцеля (Віктора Непомнящого), і навіть з'являється у кадрі двоколірний класик української літератури, якого міцно вчаркували місцеві поети» [6].

У збірці «Нагірна вулиця» топонім «Кременець» згаданий тричі – у новелах «Страсна субота», «Батьківська субота», «Запечені зорі». До ключових кременецьких локусів можна віднести: 1) гори: «На горах, за кременецькою пасхальною традицією, вже палили вогні» [7, с. 37]; 2) цвинтар: на сторінках збірки цей локус фігурує 26 разів, то як географічно неконкретизована згадка про кладовище («Маковієва борода»), то як конкретний топонім («Найліпший санаторій – то Монастирське кладовище, – сказала бабця» [7, с.99]); 3) замок: «Ранковий туман блукав між горами, закриваючи собою замок, дерева, будинки» [7, с. 196]; 4) вулиці, райони, місцевості: Туники, Моргви («Збори до школи»), Дубина («Капустелики»), Чернеччина («Запечені зорі»), Посічі («Запечені зорі»); 5) село Великі Дедеркали. Цей локальний художній простір розширюється згадками про Почаїв («Страсна субота») та Ригу («Запечені зорі»).

У новелах «Пташки», «Батьківська субота», «Нагірна вулиця», «Степчин сад», «Сонічко», «Малина», «Неборослі», «Чужа рідня. Рідня чужина», «Нехорощ» темпоральною домінантою є **теперішній час**, точніше – умовний теперішній час, насичений згадками про минуле. Своєрідним містком між минулим і сьогоденням є новела «Батьківська субота», у якій застосовано прийом подорожі в часі: покійні бабця Сянька й дід Михалко приходять на гостину до оповідачки. Плин часу продемонстрований серією світлин («Йно на одній, де ми та Любка мала. А решта – то вже й наче ми, а наче й ні. Правнуки і пра-правнуки» [7, с. 46]). Сьогодення в збірці «Нагірна вулиця» – це «перевернутий світ» із спотвореною мораллю. У минулому персонажі Дзвінки Торохтушко витримали жорстокі випробування і при тому залишилися людьми, які допомагають одне одному, рятують тварин («Білий кінь архистратига Михаїла», «Степчин сад»). У сьогоденні корозія душі перетворилася на епідемію, страшнішу за ковід; чимало персонажів втратили здатність до співчуття, взаємодопомоги. Доброта сприймається як слабкість («Пташки»). Усюди помітні прикмети занепаду: руйнуються будинки, вулиці, селища, людські долі й душі. В аналізованих новелах можна виокремити такі емоційно забарвлені моделі рецепції різних часових пластів: 1) усе добре залишилося в минулому – теперішнє перетворилося на беззмістовне тривання в очікуванні смерті («Сонічко»); 2) болісне минуле (страждання на заслання) перетікає в похмурі теперішні, отруєне людською захланністю й жорстокістю, підсумок страдницького життя – смерть від тяжкої хвороби («Степчин сад»); 3) складне минуле – порожнє або драматичне сьогодення (Майдан, війна на сході України) – невизначене майбутнє («Нагірна вулиця», «Малина»).

Актуальний фабульний час новели «Нагірна вулиця» – сьогодення: оповідачка потрапляє до вимираючого села, спілкується з восьмирічною Христинкою, мати якої поїхала на заробітки в Італію. Минуле проникає в цей світ через спогади дівчинки про мешканців вулиці, яка колись звалася Нагірною, а нині стала Мертвою. Зв'язок поколінь ще не зруйнований, дитина ще береже пам'ять про минуле. Чи надовго? Зрідка

в цих творах зринають деталі історичного часу («Степчин сад»), однак домінантною формою є приватний (календарний) час, що перемежується з біографічним. У новелі «Пташки» охоплено ширший часовий проміжок – кілька років із життя персонажів. Своєрідним «порталом» у минуле для головної героїні стали речі померлої матері. Час у цій новелі закріплений, події повторюються, дублюються: приїзд до батьківського дому – відрядження до Канади – повернення в Україну – знову відрядження – приїзд до батьківського обійстя – повернення до Кисва. Цей побутовий час, як трясовина, затягує героїню, виснажує, відбирає останні сили, які вона намагається відновити в рідному селі. У новелах зберігається зв'язок темпоральних координат із церковним календарем: у новелі «Сонічко» згадана Покрова, у «Пташках» – зимового Миколая-чудотворця, у «Пташках» – Великдень, у новелі «Чужа рідня. Рідна чужина» – Різдво.

У цих творах виявлені дві ключові форми репрезентації художнього простору. Події теперішнього розгортаються в неконкретизованій місцевості. Для прикладу, Нагірна вулиця в однойменній новелі не асоціюється з жодним конкретним містом / містечком / селищем. Це символ вимираючих українських сіл. У новелі «Нехорощ» події розгортаються «усього за кілька зупинок від міста... Колись там було село. Давним-давно було» [7, с. 165]. Натомість у ретроспекціях просторові координати увиразнюються, місцем дії стає: 1) Кременець («Батьківська субота»); 2) Тернопіль («Чужа рідня. Рідна чужина»), цей топос конкретизований через окремі просторові локуси: завод «Ватра», гуртожиток, ЗАГС, швейне ПТУ, Скрут, фабрика, церква. Мала батьківщина у творах Дзвінки Торохтушко змальована колоритно, різногранно, натомість обласний центр згаданий мимохідь, без особливої деталізації. В інтерв'ю письменниця говорить про Тернопіль із нотками іронії, а інколи й сарказму: «Файне місто. Як цукерка у фантику» [5], «токсичне фальшиве містечко з купою «мудрих» людей. Лише недавно тут почала вимальовуватись якась урбаністична культура й культура загалом. Хай пробачають тернополяни, але «файне місто» – це таки сільське болото, прикрите бруківкою, вишиванкою і красивими гаслами» [8]; 3) принагідно в збірці фігурують Львів («Чужа рідня. Рідна чужина»), Київ («Пташки»), Одеса («Нехорощ»). У новелі «Сонічко» згадані події на сході України; 4) в аналізованих новелах фігурує не лише Україна, а й інші країни: Італія («Нагірна вулиця»), Туреччина й Канада («Пташки»), Ангола й Індія («Нехорощ»). У новелі «Малина» головний герой згадує численні поїздки за кордон на заробітки («Будови у Вроцлаві, Кракові, Варшаві, Дюссельдорфі, Лондоні, Осло» [7, с. 141]). Така відкритість художнього світу вирізняє ці новели від творів першої групи. Згадки про інші країни здебільшого фігурують у новелах про заробітчанин. Виняток – новела «Чужа рідня. Рідна чужина», у якій ворожою до головного героя була батьківщина, лише на чужині він зумів знайти свій Дім, своє місце у світі.

До традиційних локусів цієї тематичної групи належать: вимираючі села («Нагірна вулиця»), цвинтар («Нехорощ»). У новелі «Степчин сад» мотив руйнування патріархального українського світу представлений через символічний локус саду: «Своїх дітей баба не мала, бо вся молодість минула в Караганді за те, що повстанські грипси до лісу «хлопцям» передавала, а потім в Україну не пускали, поселили в Андижани на десять років. Щоб остаточно виправилась. Ото ж звідти баба Степка привезла щепки абрикос і персиків, які ростила

спочатку у відрах, а потім вже в садку посадила та трохи сусідам роздала» [7, с. 76]. Однак сусіди виявилися невдячними. Заволодівши бабиним майном, вони знівели сад: «Баба походила між деревами. Абрикос не було і на землі, обнесли повністю. Баба Степка не зрозуміла: навіщо в церкві лякати людей пеклом, коли воно вже тут. В її саду, в її раях, в її Едемі. І плоди ж не заборонені – бери, їж донесчочу, баба дозволяє. Так ні ж! Змій – надто людський і задрісний. Забрати все. І все знищити» [7, с. 80].

Третій темпоральний вимір у збірці Дзвінки Торохтушко – **майбутнє**. Новели «Хрещення» й «Різдво» засвідчують появу в доробку письменниці нового жанрового різновиду – іронічного оповідання-антиутопії. Футуристичні проєкції у названих новелах підтверджують висновок Алянди Ассман про те, що майбутнє для сучасників раптом втратило свою привабливість, «ресурси майбутнього вивітрились потоком нових драматичних проблем. /.../ майбутнє вже не може бути якимось Ельдорадо наших надій та бажань, а обіцянки безкінечного прогресу звучать все набридліше» [9]. Андреас Гюйссен в унісон вказує на повільне, але неминуче зменшення майбутнього, що виявляється в загальному зверненні до минулого [10, с. 21].

В обох творах час конкретизований: у новелі «Хрещення» це 2222 рік, у новелі «Різдво» – 24 грудня 2221 року. Однак це датування умовне, письменниця вкотре апелює до сакрального часу, пов'язаного з двома ключовими новозавітними подіями. Майбутнє у творах Дзвінки Торохтушко також «умовне», сконструйоване з елементів минулого й теперішнього. Так, у першій новелі згадка про архієпископа Іродилонія прочитується як алюзія на новозавітну історію про царя Ірода, а ім'я новоохрещеної дитини Еммануїла прямо корелює з історією народження Ісуса Христа у викладі євангелиста Матфея: «Ось, діва матиме в утробі й породить сина, і дадуть йому ім'я Еммануїл, що значить: З нами Бог» (Матф 1:23). Після хрещення отець Лаврін виголошує молитву «Нині відпускаєш...», котра також пов'язана з євангельським текстом. У поведінці священника відзеркалені реалії церковного життя СРСР. Деталі радянського тоталітарного міфу (мрія про людину-автомата, цілковито підпорядковану системі) помітні в репліках персонажів про біороботів, які «мовчать постійно. Тільки їдять і працюють» [7, с. 133]. Паралельно у творі фігурують прикмети сьогодення: дезінфікуючий засіб (знак пандемічної доби), колорадка на сорочці (натяк на реалії російсько-українського протистояння), старий кнопочний телефон і віялові відключення електроенергії (перманентні ознаки українського побуту). Окремі деталі художнього світу запозичені з наукової фантастики: космопортал, амула-наночіп, звичай давати дітям порядкові номери замість імен (людський елемент XS20814BP).

Аналогічна модель художнього світу презентована у новелі «Хрещення». Перший пласт – новозавітні образи й мотиви: характерний хронотоп – 24 грудня (ніч перед Різдвом), народження тринадцятих немовлят («Месії» – Святослава й дванадцятих апостолів – Андрія, Петра, Івана, Хоми, Юди...), з Біблією пов'язані імена ключових персонажів: Тиберій Кравченко, Марися, Йосип – тесля з Назарграду, Понтій Пилат – прокурор Горішніх Єрусалимівців, його дружина Клавдія, перинатальний центр «Вифлеєм», Варава, голова Департаменту демографії пан Ірод Агрипенко. Письменниця відверто епатує читачів, називаючи мемуари Тиберія Кравченка «Євангелієм». Другий пласт – деталі сьогодення (крипто-коронавірус, репліка

«От Ху...ло недобите!»); третій пласт – винаходи, які можуть стати реальними в майбутньому (футурограма, поліструктурна вакцина NODREEMIN проти снів та емоційного інфікування тощо).

Художній простір цих творів умовний. У новелі «Хрещення» події розгортаються в костелі села Борщівка. Населений пункт із такою назвою можна відшукати на карті неподалік Кременця. Проте цей топонім має радше символічно-іронічне навантаження. Конструюючи літературно-художній антропонімії й топоніміку, письменниця апелює до словесної гри (мешканці села – Наталка Помідорчиха, Марічка Квасолька, Ольга Бурячиха, Настя Цибулева, Ірина Сметанна, Вікторія Морквинна, Юлька Часникова та ін. мешкають у Бараболянному провулку й на Кукурудзяній вулиці). Вказані оніми виокремлюють український колорит змальованого світу. Із цього «гастрономічно-ботанічного ряду» випадають лише отець Лаврін, Оксана й новоохрещена Еммануїла. У новелі «Різдво» події перенесені на Марс. Авторка, вочевидь, надихнулася проєктами колонізації цієї планети й численною фантастичною літературою. Проте і марсіанські колонії своїми назвами (Галич, Самаропіль, Тавридія, Назарград, Говерліада) натякають на українські реалії. Ці новели Дзвінки Торохтушко попереджають сучасників про небезпеку тоталітаризму й неконтрольованого науково-технічного прогресу, проте погляд письменниці на майбутнє стримано оптимістичний. Месія все ж таки не полишить людство напризволяще.

Висновки. У збірці «Нагірна вулиця» фігурують три часові пласти – минуле, теперішнє, майбутнє. В автобіографічних творах актуалізуються дві моделі минулого: фабульне (близьке) минуле – кінець 1970 рр.; віддалене минуле – 1940–1950 рр. У новелах цієї групи фігурують календарний, історичний, сакральний час. Точні часові координати окреслені лише у новелі «Збори до школи», в інших творах хрономаркерами є вказівки на день тижня, місяць або пору року. У творах другої групи домінує умовний теперішній час, переплетений зі згадками про минуле; визначальні форми часу: добовий, біографічний. Третій темпоральний вимір – майбутнє – фігурує у новелах «Різдво» й «Хрещення». Письменниця апелює до сакрального хронотопу, пов'язаного з двома ключовими новозавітними подіями. Майбутнє у цих творах сконструйоване з елементів минулого (біблійна образність) і теперішнього. Ключовим топосом новел Дзвінки Торохтушко є Кременець. У новелах другої групи художній простір подвійний: події теперішнього географічно не локалізовані; у ретроспекціях ключовими топосами є Кременець, Тернопіль, принагідно згадані Львів, Київ, Одеса, інші країни (Італія, Туреччина, Канада, Ангола, Індія, Польща). Традиційними у творах цієї групи є локуси вмираючого села, цвинтаря, знівченого саду. У новелі «Хрещення» події розгортаються в селі Борщівка, у новелі «Різдво» – на Марсі, проте в обох творах ці топоси мають виразний український колорит.

Література:

1. Козлов Р. Художній час та простір у драматургії. *Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки*. №1. Запоріжжя: ЗДУ, 1999. С. 60–63. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/1166.pdf> (дата звернення: 18.11.2021).
2. Копистянська Н. Час / художній час: до питання про історію поняття і терміна. *Вісник Львівського університету. Серія філол.* 2008. Вип. 44. Ч. 1. С. 219–229. URL: https://lingua.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/nonna_articles.pdf (дата звернення: 18.11.2021).

3. Перцева В. Механізми творення комічного в новелах Дзвінки Торохтушко. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). № 2 Ч. 3. С. 218–223.
4. Пасічник О. Топос Кременця у творах Галини Гордасевич і Дзвінки Торохтушко. *Кременецькі компаративні студії*. 2020. Вип. X. С. 144–151.
5. Письменниця від А до Я. Дзвінка Торохтушко з Тернополя. URL: <https://poglyad.te.ua/podii/strongp-pysmennyk-vid-a-do-ya-dzvinka-torohtushko-z-ternopolyastrong.html>. (дата звернення: 11.11.2021).
6. Камаєв Ю. Це Сичівка, бейбо (Дзвінка Торохтушко. «Питровна»). URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2018/06/21/102207.html> (дата звернення: 10.11.2021).
7. Торохтушко Дзвінка. *Нагірна вулиця*. Київ: Білка, 2021. 248 с.
8. Торохтушко Дзвінка. «У житті потрібно кілька маленьких перемог». *Gazeta.UA*. 2019. 3 лип. URL: https://gazeta.ua/articles/opinions-journal/_u-zhitti-potribno-kilka-malenkih-osobistih-peremog/910353 (дата звернення: 10.11.2021).
9. Ассман А. Трансформації нового режиму впродовж часу. *Независимое литературное обозрение*. 2012. № 116. URL: <http://magazines.russ.ru/nlo/2012/116/a4.html> (дата звернення: 18.11.2021).
10. Huyssen A. Present Pasts: Media, Politics, Amnesia. *Public Culture*. 2000. Vol. XII. № 1. P. 21–38. URL: https://www.researchgate.net/publication/236722299_Present_Pasts_Media_Politics_Amnesia (дата звернення: 10.11.2021).

Skoryna L. Semantics of art time and space in the collection of works «Uphill Street» by Dzvinka Torokhtushko

Summary. The article is devoted to the study of art time/space semantics in the collection of works "Uphill Street" by Dzvinka Torokhtushko. The analyzed stories reflect three time layers – past, present and future with different levels of detail. Autobiographical works actualize two models of the past: the plot past (recent past), which covers late 1970s, and the distant past: 1940s – 1950s, presented through the memories of the older generation. The following forms of time: calendar, historical and sacral are found in the works of this group. Exact time is outlined only in the novel "Getting Ready for School" (August 1979), in other works pointing the day of the week, month or season serves as chronomarker. Kremenets city, a homeland of the writer, is considered to be the key topos of the novels. The works of the second group are marked by the domination of the conditional present, mingled with memories of the past (presented in the form of retrospection through imaginary time travel). Determinative forms of time: daily and biographical. There is a dual art space in the novels: present events are not geographically localized; in retrospection, the key places are Kremenets, Ternopil, occasionally mentioned Lviv, Kyiv, Odesa. Other countries (Italy, Turkey, Canada, Angola, India, Poland) appear in the stories of the characters-gastarbeiters. Locus of a dying village, cemetery or crippled garden is showed as traditional in the works of this group. Future is the third time dimension in the short stories of "Uphill Street" collection. The novels "Epiphany" and "Christmas" present a new genre in the writer's creative esset – dystopia story. In both works Dzvinka Torokhtushko appeals to the sacred chronotope associated with two key New Testament events. The future in these works is also conditional, constructed from elements of the past (biblical imagery) and the present. The art space of the novels is specific: in the first work the story takes place in the village of Borshchivka, in the second one – on Mars. However, both Borshchivka and the conditional Martian colonies have a strongly pronounced Ukrainian flair.

Key words: short story, art time, past, present, future, dystopia, art space, topos, locus.